

Raport

PERSPEKTYWY DLA POLSKI

Polska gospodarka
w latach 2015–2017
na tle lat wcześniejszych
i prognozy na przyszłość

FINANSE PUBLICZNE: ZAMIAST NAPRAWY – PSUCIE

*Aleksander Łaszek
Rafał Trzeciakowski*

ALEKSANDER ŁASZEK

Doktor nauk ekonomicznych, absolwent Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, główny ekonomista i wiceprezes zarządu FOR. W swoich pracach koncentruje się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z długookresowym wzrostem gospodarczym i zmianami strukturalnymi. Od lat związany z FOR, autor licznych analiz dla FOR, a także projektów edukacyjnych, takich jak rachunek od państwa czy szacunki długu ukrytego (zobowiązań emerytalnych państwa). Ponadto autor i współautor tekstów i analiz m.in. dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Lisbon Council, Institute for Research in Economics and Fiscal Issues (IREF) i Banku Światowego.

RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

Ekonomista FOR, członek Towarzystwa Ekonomistów Polskich, doktorant w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Absolwent ekonomii i ekonomicznej analizy prawa w SGH. Stypendysta na University of Wisconsin-Madison w USA i Fudan University w Chinach. Autor i współautor licznych analiz FOR, a także tekstów m.in. dla Kancelarii Prezydenta RP, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, w ramach Siódmego Programu Ramowego UE i w czasopiśmie naukowym „Kyklos”.

SYNTEZA

Rząd Zjednoczonej Prawicy odziedziczył po poprzednikach w 2015 r. finanse publiczne w złym, ale poprawiającym się stanie.

Deficyt strukturalny wynoszący 2,6% PKB był niebezpiecznie wysoki i należał do najwyższych spośród deficytów w państwach UE, ale systematycznie się obniżał.

Luka w VAT należała do największych w państwach UE, ale przyjęty przez Sejm Jednolity Plik Kontrolny stwarzał narzędzie do jej ograniczenia.

Rząd ZP w ciągu 2 lat znacząco zwiększył wydatki publiczne, wprowadzając program Rodzina 500+ oraz obniżając wiek emerytalny. Większość wydatków publicznych rośnie w tempie zbliżonym do PKB, co na przestrzeni ostatnich 2 lat oznaczało wzrost o ponad 50 mld zł. Rząd ZP dodatkowo zwiększył wydatki przede wszystkim poprzez:

- Program Rodzina 500+, który pomimo bardzo dużego obciążenia dla budżetu państwa (24 mld zł rocznie) w świetle doświadczeń innych krajów w znikomym stopniu przyczyni się do deklarowanego celu – wzrostu diety.
- Obniżenie wieku emerytalnego, który w przypadku kobiet jest najniższy w Europie, nie tylko pogarsza stan finansów publicznych (tylko w 2018 r. koszt 8 mld zł, rosnący w kolejnych latach), lecz także zmniejszając liczbę potencjalnych pracowników w polskiej gospodarce, pogłębia negatywny wpływ demografii na rynek pracy.

Wzrost wydatków publicznych tylko częściowo ma pokrycie w trwałym wzroście dochodów państwa.

Podatek bankowy zwiększa dochody państwa o 4 mld zł, ale hamuje rozwój sektora bankowego, negatywnie wpływając na wzrost gospodarczy Polski.

Z 30 mld zł wzrostu dochodów z VAT między 2015 a 2017 r. ok. 10 mld zł to czysty efekt wzrostu gospodarczego. Z pozostałej kwoty tylko 5–9 mld zł można bezpiecznie uznać za trwałe. Między 5 a 7 mld zł przypada na czynniki jednorazowe, a trwałość pozostałej części wzrostu wpływów z VAT zweryfikuje dopiero następne spowolnienie gospodarcze.

43 mld zł wzrostu wpływów z podatków dochodowych oraz składek ZUS i NFZ w ponad połowie (25 mld zł) wynika ze wzrostu PKB. Pozostała część to efekt zamrożenia stawek PIT, co jest efektywnym wzrostem podatków (2 mld zł) oraz wyższej ściągalskości, której trwałość zweryfikuje spowolnienie gospodarcze (15 mld zł).

Jednocześnie rosnąca represyjność administracji podatkowej oraz nieprzewidywalność prawa (odejście od ogólnych zasad opodatkowania na rzecz arbitralnie ustanawianych podatków sektorowych) zwiększyły niepewność dla firm, czego efektem był spadek inwestycji prywatnych.

Łącznym efektem działań PiS w okresie 2015–2017 jest wedle szacunków MFW z października 2017 r. największy w UE wzrost długu publicznego w relacji do PKB o 3,1 pkt proc. oraz wzrost odziedziczonego po poprzednikach deficytu strukturalnego z 2,6% PKB do 3% PKB. Dobra koniunktura w gospodarce światowej, którą wiele państw UE wykorzystuje do wzmocnienia swoich finansów publicznych, w Polsce tylko maskuje zły stan finansów publicznych.

Wzrost deficytu strukturalnego z 2,6% PKB w 2015 r. do ponad 3% PKB w 2017 r. jest szacunkiem ostrożnym. Szacunki deficytu strukturalnego zależą od założeń dotyczących potencjalnego tempa wzrostu gospodarczego, a to jest ograniczane przez kolejne działania rządu, takie jak obniżenie wieku emerytalnego, zastępowanie sektora prywatnego przez państwowy czy ograniczenie konkurencji w poszczególnych sektorach gospodarki.

Pogłębiający się deficyt strukturalny ma dwie negatywne konsekwencje:

- Obniża stopę oszczędności krajowych, co utrudnia finansowanie pro-wzrostowych inwestycji przedsiębiorstw. Pogłębia to problem malejącego tempa wzrostu PKB potencjalnego.
- Zwiększa wrażliwość Polski na zewnętrzne wstrząsy, sprawiając, że w przypadku 1–2 lat silnego spowolnienia gospodarczego polski dług publiczny niebezpiecznie zbliży się do konstytucyjnego progu 60% PKB, stawiając rząd przed wyborem ograniczania wydatków i podnoszenia podatków w czasie spowolnienia gospodarczego albo łamania konstytucji.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR) została założona w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w debacie publicznej.

Naszym celem jest zwiększenie świadomości ekonomicznej Polaków, ich aktywnego poparcia dla wolności gospodarczej oraz podnoszenie poziomu praworządności w państwie.

Realizujemy nasze cele poprzez działania analityczne (publikacja raportów i analiz), edukacyjne (edukacja ekonomiczna na podstawie projektów FOR) oraz komunikacyjne (organizowanie kampanii informacyjnych). To z inicjatywy FOR uruchomiony został licznik długu publicznego zwracający uwagę na stale rosnące zadłużenie państwa.

Aktywnie współpracujemy z organizacjami pozarządowymi w Polsce i poza granicami kraju. W naszej działalności przestrzegamy zasad jawności, bezpartyjności i rzetelności.

FOR nie korzysta z dotacji instytucji ani firm państwowych. Uważamy, że działalność obywatelska, jaką prowadzimy, znajdzie źródło finansowania w aktywnej postawie członków naszego społeczeństwa.

To dzięki Darczyńcom Fundacja FOR ma możliwość działania. Nawet niewielkie, lecz regularne wpłaty są potwierdzeniem słuszności naszej codziennej pracy.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A, 02-628 Warszawa

tel. +48 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl

 /FundacjaFOR

 @FundacjaFOR

Numer rachunku bankowego:

68 1090 1883 0000 0001 0689 0629